

Priority Slovenskej rektorskej konferencie pre programové vyhlásenie Vlády SR

Vysoké školstvo je jedným zo základných pilierov udržateľnosti a ďalšieho rozvoja Slovenska. Slovenská rektorská konferencia vyjadruje svoju pripravenosť na otvorený dialóg a intenzívnu spoluprácu v prospech zvýšenia úrovne slovenského vysokého školstva. Za priority rozvoja slovenského vysokoškolského prostredia v nasledujúcom období považujeme:

1. Posilňovanie autonómie a manažovateľnosti vysokých škôl

Autonómia vysokých škôl je jednou z kľúčových hodnôt demokratickej spoločnosti. Autonómia umožňuje nielen nezávislý rozvoj vysokých škôl ako inštitúcií v celej šírke ich pestrosti a rôznorodosti, ale najmä rozvoj osobností učiteľov, vedcov a nastupujúcich generácií vysoko vzdelaných odborníkov a občanov. Je dôležitou súčasťou „imunitného systému spoločnosti“ napomáhajúceho dlhodobo chrániť spoločenské zdravie v každej krajine. Podľa hodnotenia Európskej asociácie univerzít Slovensko v autonómii vysokých škôl za európskymi krajinami zaostáva. Slovenská rektorská konferencia považuje za kľúčové, aby bola v ďalšom období posilňovaná autonómia a samosprávnosť vysokých škôl súčasne s posilňovaním ich vlastných nástrojov manažérskeho riadenia.

Pokladáme za dôležité, aby štát prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR zrozumiteľne formuloval v spolupráci so Slovenskou rektorskou konferenciou dlhodobé zámery a ciele v oblasti vysokoškolského vzdelávania a vedy s prepojením na finančné nástroje ministerstva tak, aby vysoké školy mohli samé naplňovať tieto ciele bez priamych direktívnych intervencií či obmedzení. Sme presvedčení, že zníženie miery regulácie umožní upriamiť pozornosť na hlavné činnosti vysokých škôl v prospech posilnenia slovenského hospodárstva a zvyšovania životnej úrovne jeho obyvateľov.

2. Zvyšovanie kvality vysokoškolského vzdelávania

V súlade so všeobecne akceptovanými európskymi štandardmi zabezpečenia kvality vzdelávania (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) treba posilniť zodpovednosť samotných vysokých škôl za kvalitu poskytovaného vzdelávania a jej kontrolu. Treba upraviť externé hodnotenie Akreditačnou komisiou a jej postavenie tak, aby zodpovedalo európskym štandardom. Vysoké školy musia mať transparentné vnútorné systémy zabezpečovania kvality vzdelávania a externé hodnotenie Akreditačnou komisiou treba v prvom rade zamerať na kontrolu funkčnosti a efektívnosti takýchto interných systémov. Akreditáciou by sa malo posúdiť splnenie minimálnych požiadaviek na kvalitu vzdelávania. Kritériá by mali byť jednoznačne formulované a akreditácia musí byť transparentnejšia, ako je v súčasnosti tak, aby sa jej výsledky dali predvídať. Akreditácia musí motivovať vysoké školy, aby sledovali uplatnenie svojich absolventov a prispôbovali vysokoškolské vzdelávanie potrebám trhu práce.

Kvalita vysokoškolského vzdelávania úzko súvisí aj s úrovňou vzdelávania na základných a stredných školách. Slovenská rektorská konferencia odporúča riešiť koncepčné otázky v tejto oblasti aj za účasti expertov z prostredia vysokých škôl.

3. Zlepšenie financovania vysokého školstva

Treba nájsť politickú a spoločenskú zhodu pre prioritnú podporu vysokého školstva. Financovanie vysokého školstva treba odvíjať od zámerov a cieľov formulovaných v dlhodobom zámere ministerstva. Žiadame vecne stanoviť objem prostriedkov, ktoré budú z verejných zdrojov vynaložené v rozumnom časovom rámci – napríklad počas piatich rokov na vysokoškolské vzdelávanie a na výskum a vývoj. Odporúčame vytvoriť finančnú schému pre financovanie akútnych potrieb rekonštrukcií objektov vysokých škôl. Treba sa zamerať aj na modernizáciu technickej infraštruktúry, učební, laboratórií, knižníc a ubytovacích kapacít pre študentov vysokých škôl. Treba stanoviť stabilné, jasné a transparentné kritériá a postupy na rozdeľovanie týchto prostriedkov tak, aby pôsobili na vysoké školy motivačne a viedli k zvyšovaniu ich výkonov a kvality. Je nežiaduce, aby dochádzalo ku skokovým a účelovým zmenám, ktoré vedú k existenčným problémom aj takých vysokých škôl, ktoré vykazujú želaný nárast výkonov alebo kvality. Treba si uvedomiť, že pokles financovania vzdelávania a výskumu v princípe nemôže mať pozitívny vplyv na ich kvalitu. Pri riešení otázky udržateľnosti a efektívnosti financovania treba využívať aj výsledky prebiehajúcich európskych projektov zaoberajúcich sa touto problematikou.

V záujme finančnej podpory vysokého školstva a vedy odporúčame také úpravy daňových zákonov, aby si mohli podnikateľské subjekty zahrnúť podporu vysokoškolského vzdelávania a výskumu do svojich nákladov.

4. Výskum a spolupráca vysokých škôl a podnikateľského sektora

Vysoké školy tvorbou a sústreďovaním poznatkov a vysokokvalifikovaných tvorivých ľudských zdrojov a výskumnej infraštruktúry predstavujú najvýznamnejší zdroj tvorivého potenciálu Slovenska. Využitie vysokých škôl, ako zdroja základných znalostí a relevantných technológií a postupov vo výrobe a spoločenskej praxi, hrá vo vyspelých ekonomikách založených na znalostiach významnú rolu. Sme toho názoru, že vláda by sa preto mala usilovať hľadať vhodné stimuly a formy podpory základného a aplikovaného výskumu a spolupráce vysokých škôl a praxe za účelom budúcej inovácie produktov, procesov, služieb a produkcie s vyššou pridanou hodnotou. Požadujeme, aby sa do komunikácie s predstaviteľmi štátu o koncepčných otázkach a o financovaní výskumu a vývoja, jeho prepájania so vzdelávaním, skvalitňovaním a o stimulácii prenosu poznatkov do praxe vo vyššej miere prizývali experti a zástupcovia slovenských univerzít a to predovšetkým výskumne intenzívnych.

Treba posilniť grantové mechanizmy financovania výskumu, vývoja a ďalších tvorivých činností (APVV, VEGA, KEGA) a obnoviť programy výskumu a vývoja prostredníctvom APVV a schém štátnych programov a štátnych objednávok výskumu a vývoja. Treba prijať opatrenia na posilnenie účasti slovenských subjektov v rámcových programoch a iniciatívach Európskej únie.

5. Internacionalizácia a posilnenie konkurencieschopnosti slovenského vysokého školstva

Vláda SR by mala podporovať posilňovanie konkurencieschopnosti slovenského vysokého školstva v medzinárodnom kontexte. Za kľúčové považujeme, aby sa medzinárodný rozmer a štandardy primerane zavádzali do všetkých relevantných procesov a hodnotení. Slovenské vysoké školstvo treba modernizovať, zatraktívniť a otvoriť svetu. V tejto súvislosti je nevyhnutné internacionalizovať ľudské zdroje – učiteľov, vedcov a študentov, a to cestou rozšírenia škály ich odmeňovania (najmä špičkových odborníkov), ako aj podpory

medzinárodnej spolupráce a mobilit. Je potrebné náležite financovať bilaterálne programy kultúrnej a vedecko-technickej spolupráce. Je potrebné zmeniť imigračnú politiku pre akademické účely a odstrániť legislatívne bariéry pri zamestnávaní cudzincov.

6. Uvoľňovanie štrukturálnych fondov EÚ

Štrukturálne fondy sú v súčasnosti pre slovenské vysoké školy jedným z najvýznamnejších zdrojov financovania ich rozvoja. Skúsenosti z uplynulého vývoja naznačujú, že napriek proklamovanému úsiliu sa ich čerpanie utápa v záplave byrokracie, ktorá nesmierne zaťažuje najtvorivejšiu časť vysokoškolských kapacít. Slovenská rektorská konferencia vyzýva vládu nastaviť operačné programy v novom programovacom období tak, aby bola podporená medzinárodná konkurencieschopnosť vysokých škôl. Pokladáme za dôležité, aby sa o štrukturálne fondy mohli uchádzať aj bratislavské vysoké školy aspoň tak, ako v súčasnom programovacom období.

Z úrovne štátu treba garantovať plynulosť vyhlasovania výziev na predkladanie projektov a prijať také opatrenia, aby sa na Slovensku do procesov čerpania finančných prostriedkov nevnášala zbytočná byrokracia nad rámec pravidiel EÚ. Žiadame zjednodušiť výkazníctvo a zaviesť nástroj paušálnych výdavkov. Slovenská rektorská konferencia požaduje znížiť spoluúčasť vysokých škôl tak, aby neboli diskriminované v porovnaní so štátnymi organizáciami výskumu a vývoja, ktoré majú spoluúčasť nulovú.

7. Spriechodnenie verejného obstarávania

Slovenská rektorská konferencia požaduje zjednodušiť a spriechodniť systém verejného obstarávania v Slovenskej republike vrátane úpravy zákona o verejnom obstarávaní, spôsobu výkonu gescie a kontrol Úradom pre verejné obstarávanie. Verejné obstarávanie je v súčasnosti nesmierne administratívne náročné, zdĺhavé a často nemá vypočítateľný výsledok. Aplikačná prax ukazuje, že zákon neprimerane chráni dodávateľov tovarov a služieb na úkor verejného obstarávateľa, metodické usmernenia úradu nepomáhajú verejným obstarávateľom vyhnúť sa nálezom neskorších kontrol toho istého orgánu. Ťažkopádnosť systému obmedzuje využívanie financií štrukturálnych fondov. Ustanovenia zákona sú pre účely služieb v oblasti vzdelávania, výskumu a vývoja vyslovene nevhodné.

Uvedené priority sú v súlade so stratégiou Európa 2020, ktorej hlavné ciele sú:

1. zamestnanosť,
2. výskum, vývoj a inovácie,
3. zmeny klímy a energia,
4. vzdelávanie,
5. chudoba a sociálne vylúčenie.

Všetky tieto oblasti úzko súvisia s vysokým školstvom. Dôležitou podmienkou ich plnenia je dostatočná úroveň spoločných verejných a súkromných investícií do vzdelávania a výskumu a vývoja.

Bratislava 29. marca 2012